

نقش نیروهای مسلح در اقتصاد مقاومتی: یک مطالعه کیفی

نویسندگان: رضا شاه حسینی^۱

اصغر محمدی فاتح^۲

فصلنامه (علمی-تخصصی) مطهر، سال پانزدهم، شماره ۴۷، زمستان ۱۳۹۷

چیده

هدف نظام اقتصادی اسلام در سطح کلان، افزایش ثروت جامعه و رفاه عمومی است. در همین راستا، اقتصاد مقاومتی با هدف مقابله با تکنهای وارده بر اقتصاد مطرح شده است. مقام معظم رهبری در هشت سال گذشته، ماهیت تکاملی اندیشه و عمل اقتصاد مقاومتی را مطرح و آن را در کشور جاری سازی کرده‌اند. با توجه به شعارهای نوروزی ۸ سال گذشته مقام معظم رهبری می‌توان گفت که اندیشه و عمل اقتصاد مقاومتی بر محوریت ۸ جنبه اصلی قرار دارد که واکاوی نقش نیروهای مسلح در این ۸ جنبه، شایان توجه است که در این تحقیق به آنها پرداخته می‌شود: یعنی نقش نیروهای مسلح در "نواوری و شکوفایی" (شعار سال ۸۷)، "اصلاح الگوی مصرف" (شعار سال ۸۸)، "همت مضاعف و کار مضاعف" (شعار سال ۸۹ و ۹۰)، "حمایت از تولید داخلی" (شعار سال ۹۱)، "تولید ملی، حمایت از کار و سرمایه ایرانی" (شعار سال ۹۲)، "اقتصاد مقاومتی" (شعار سال ۹۳ و ۹۴)، "اقتصاد مقاومتی، اقدام و عمل" (شعار سال ۱۳۹۵)، "اقتصاد مقاومتی: تولید و اشتغال" (شعار سال ۱۳۹۶) و شعار سال ۱۳۹۷ به عنوان "حمایت از کالای ایرانی" و بالاخره شعار سال ۱۳۹۸ به عنوان "رونق تولید" مطرح شده است. در این تحقیق با مراجعه به مقالات اندیشمندان علمی و نظامی، صاحبه‌های نخبگان نظامی و اسناد و نامه‌های نظامی و از طریق نظریه داده بنیاد، نقش نیروهای مسلح در تحقق اندیشه و عمل اقتصاد مقاومتی در ۵ مقوله (مقوله ۱: فعالیت های علمی-تکنولوژیکی نیروهای مسلح، مقوله ۲: فعالیت های مختص اقتصاد مقاومتی نیروهای مسلح، مقوله ۳: فعالیت های اداری-سازمانی نیروهای مسلح، مقوله ۴: فعالیت های اجتماعی-فرهنگی نیروهای مسلح، مقوله ۵: فعالیت های امنیت ساز تحقق اقتصاد مقاومتی) و ۴۴ مفهوم، طبقه‌بندی شد. در نهایت، با توجه به نقش نیروهای مسلح در اقتصاد مقاومتی پیشنهاد می‌شود که از ظرفیت های موجود در نیروهای مسلح از جمله نیروی انسانی و امکانات و تجهیزات، استفاده از ابتکارات و خلاقیت‌ها، ایده پردازی در نیروهای مسلح و نهضت قطعه سازی در صنایع تکنولوژی بالا در سطح راهبردی مناسبی در اقتصاد کشور استفاده شود.

واژگان کلیدی: اقتصاد مقاومتی، نیروهای مسلح، دانش، سازندگی

۱. پژوهشگر و مدرس دانشکده شهید مطهری بسیج، دانشگاه افسری و تربیت پاسداری امام حسین (علیه السلام)

۲. استادیار دانشگاه افسری امام علی (علیه السلام)

اقتصاد مقاومتی، آموزه جدیدی است که هدف آن افزایش ثروت ملی و به طبع آن رفاه بلند مدت جامعه است. آنچه در اقتصاد مقاومتی مهم است، توجه به تولیدات داخلی، استفاده از نیروی کار و سرمایه داخلی، اتکا بر اقتصاد دانایی محور و توجه خاص به تولید کالاهای اساسی و محصولات زیر بنایی است. اولین ویژگی اقتصاد مقاومتی، پیشرفت است. بنابراین هدف از طرح موضوع اقتصاد مقاومتی از سوی مقام معظم رهبری چیزی جز رسیدن به اقتصادی مستقل و غیر قابل تقلید نیست (محمدی فاتح، ۱۳۹۲). خمیرمایه پرداختن به اقتصاد مقاومتی و نقش نهادهای گوناگون حاکمیتی برای عملیاتی کردن آن، ایجاد ثروت، قدرت و استقلال برای کشور است. از یک طرف دشمنان ملت ایران به دنبال سوء استفاده از درهم ریختگی اقتصاد کشور هستند و از طرف دیگر، مقاومت در اقتصاد نسخه ای کارساز برای عبور از این مرحله است. اقتصاد مقاومتی، تنها به مفهوم واکنش به ضربات اقتصادی دشمن نیست، بلکه یک راهبرد پیش دستانه و آینده گرایانه است که در بلند مدت امنیت پایدار کشور را تضمین خواهد کرد. در این حالت، کشور در مرحله ای فراتر از دفع تهدیدات عمل خواهد کرد و خود تهدیدی برای بیگانگان خواهد بود.

بر اساس دیدگاه مقام معظم رهبری: «اقتصاد مقاومتی یک مجموعه است؛ این مجموعه اگر فقط در زیر نام اقتصاد مقاومتی مورد توجه قرار بگیرد، ممکن است چندان منشأ اثر نباشد؛ من علاج را در این می بینم که این مجموعه را به نقاط مهم تقسیم کنیم و برای هر نقطه‌ای کلیدی و مهمی یک فصلی از زمان را قرار بدهیم و از مسئولین و افراد شاخص و از آحاد مردم بخواهیم که همه‌ی همت خود را بر روی آن نقاط کلیدی متمرکز کنند؛ به نظر من علاج در این است که این نقطه‌ی کلیدی را امسال درست شناسایی کنیم. به اعتقاد من این نقطه کلیدی عبارت است از تولید، تولید داخلی؛ و اشتغال و عمدتاً اشتغال جوانان».

به طور کلی، اقتصاد مقاومتی به مفهوم تولید اندیشه جدید و سپس تبدیل آن به یک ستاده (محصول، خدمت و...) است. در اقتصاد مقاومتی، تمامی سیکل‌ها و فرآیندهای تولید کالا و یا خدمات یعنی از ایده پردازی تا تولید محصول در درون کشور صورت گرفته و هیچ حلقه‌ای در اختیار بیگانه نیست و این همان اقتصاد درونزا است که به عنوان مهمترین پیشران برای ساخت و استحکام قدرت درونی، مطرح است. توسعه و ترویج اندیشه اقتصاد مقاومتی به مثابه خلق دانش اقتصادی ملی است که چسبندگی (خاصیت زمینه‌ای) داشته و به راحتی قابل تقلید توسط دیگران (کشورها) نمی باشد (محمدی فاتح، ۱۳۹۳). بنابراین، اجرای اقتصاد مقاومتی، همان اتکا به توسعه مبتنی بر دانایی است که هسته

اصلی آن تولید دانش بومی (به خصوص دانش پنهان) است. لذا می‌توان گفت اقتصاد مقاومتی یک راهکار و نقشه‌سازنده است (پیغامی، ۱۳۹۱). تحقق اقتصاد مقاومتی، بدون تعامل دولت-ملت و همکاری زیر سیستم‌های کشور امکان‌پذیر نیست.

حال سوال اصلی این است که جایگاه نیروهای مسلح در تحقق اقتصاد مقاومتی، چیست؟ مجموعه نیروهای مسلح به عنوان یکی از مهمترین زیرسیستم‌های کلان جمهوری اسلامی ایران، نقش انکارناپذیری در تولید اندیشه و عمل در حوزه اقتصاد مقاومتی دارند. اعتقاد بر آن است که نیروهای مسلح به دلیل تجربه کافی در عرصه‌های نظامی و آزمونی که در زمان جنگ پس داده‌اند و پتانسیل‌های اقتصادی ویژه‌شان همانند اراضی، گردش مالی بالا، اثرگذاری در صنایع مختلف کشور، هم‌اکنون نیز توانایی حضور در اقتصاد و استفاده از تانسیل‌های خود را دارند و استفاده از توانمندی‌های نیروهای مسلح در بخش عمرانی و مهندسی و سایر حوزه‌ها در کشور بسیار مفید و سازنده خواهد بود. اساساً صنعت نظامی فناوری‌های بسیار پیشرفته‌ای را به خودش اختصاص داده است و در دنیا اینگونه مرسوم است که می‌گویند سرریز پیشرفت‌های دنیا بر این اساس است. سرریز فناوری‌ها و دانشی که در حوزه‌ی نظامی به وجود می‌آید، در غیر نظامی سرازیر می‌شود (حاجی زاده، ۱۳۹۶).
مقام معظم رهبری در خصوص سازندگی نیروهای مسلح می‌فرمایند: «ما گفته‌ایم و الان هم اعتقادمان بر این است که نیروهای مسلح، در دورانی که جنگ ندارند، باید به کار سازندگی کشور کمک کنند. نیروی مسلح و سازمان مسلح، در درجه‌ی اول و دوم، بایستی جنبه‌ی نظامی خود را محفوظ بدارد. در درجات بعد هم، اگر مسئولان سطح بالا ملاحظه کردند و دیدند که با کار نظامی منافاتی ندارد، در همین جهت کار نظامی، فعالیت شود. مثلاً فرض کنید در نیروی زمینی، اگر ما پادگان یا زاغه‌ی مهمات و آموزشگاه کم داریم، بروند این‌ها را بسازند. منتظر نشوند که برایشان معمار از جای دیگر و بنا از جای دیگر بیاورند».

مقام معظم‌له در خصوص بازسازی پس از جنگ می‌فرمایند: «ما نیروهای مسلح و همه‌ی ملت ایران، در یک مرحله امتحان خوبی دادید؛ در مرحله‌ی دوم هم یعنی مرحله‌ی بازسازی هم باید همان نمایش قدرت در همه‌ی سطوح کشور و در هر جایی که انسان سربلند و شایسته‌ی از مردم ایران در آن حضور دارد، وجود داشته باشد».

یکی از موفقیت‌های بارز نظامیان در عمران و آبادانی کشور جهت از بین بردن ویرانی و خرابی‌ها و سازندگی کشور پس از هشت سال جنگ تحمیلی می‌باشد. تصمیمی که در دوران پس از جنگ اتخاذ و با تأسیس پایگاه فنی مهندسی قرب یا خاتم (با دستور مقام معظم رهبری) جنبه عملیاتی به آن داده شد. جایگاه بخش فنی مهندسی نیروهای مسلح به دلیل توانمندی‌هایی که در طول جنگ در بخش ساخت‌وساز به دست آورده بودند

بیشترین توانمندی را در اجرای پروژه‌های زیر بنایی دارا بودند (غضنفر نژاد، ۱۳۹۴). یکی از اندیشمندان اقتصادی ایران معتقد است: "از دید من بر مبنای عدالت و تقابل اقتضای می‌ند پیشرفت در صنایع نظامی و تسلیحاتی در صدر راهبردهای صنعتی باشد به نحوی که توسعه فناوری از صنایع تسلیحاتی به سایر صنایع سرریز شود" (درخشان، ۱۳۹۸). تجارب ارزنده نیروهای مسلح در دوران دفاع مقدس در ابعاد اقتصادی، سیاسی، فرهنگی، و نظامی به عنوان پشتوانه عظیمی است که می‌تواند در خدمت ملت و به خصوص اقتصاد ملی باشد. مقام معظم رهبری می‌فرمایند: «ارتش و سپاه و نیروی مای مشمول، ضمن آنکه آماد بیهای رزمی را حفظ می‌کنند، در شرایط صلح کامل، باید در خدمت آبادای و بازسازی کشور باشند».

در این تحقیق سعی شده است، چند مقوله کلان در خصوص نقش آفرینی نیروهای مسلح در اقتصاد مقاومتی و همچنین زیرمقوله های آنها به تفکیک آورده شوند. روش تحقیق مقاله از نوع کیفی بوده و محقق در تدوین مدل از سه منبع مهم یعنی مقالات، مصاحبه ها و اسناد لشگری و کشوری، استفاده کرده است.

مبانی نظری

مفهوم اقتصاد مقاومتی

علمای اقتصاد دانش و به خصوص محققان مدیریت دانش معتقدند که دانش تولید شده در درون یک کشور و یا سازمان، چسبندگی داشته و دیگران بر راحتی نمی‌توانند آن را تقلید کنند. این اقتصاد (مقاومتی) هم به دلیل اینکه منحصر به فرد بوده و تنها یک کشور و ملت می‌خواهد آن را دنبال کند، بنابراین، دانش این حوزه هم در دست متخصصان این کشور است و بر راحتی قابل دسترسی نیست. به عبارت دیگر، این اقتصاد، اقتصادی است پویا، فعال و مبتنی بر دانش و سرمایه بومی، فرهنگ دینی و اسلامی که برای تولید و مصرف، سیاستگذاری کرده و بوسیله آن می‌توان با سایر کشورها رقابت کرد. القای تفکر اقتصاد مقاومتی یک تدبیر هوشمندانه است تا مدیران ارشد اقتصادی را از غفلت ایجاد شده در بخش اقتصاد برهاند. اقتصاد مقاومتی مکمل جهاد اقتصادی است (نریمانی و همکاران، ۱۳۹۱). غایت اقتصاد مقاومتی شکل گیری جامعه ای است که تمام حلقه های اقتصادی در دست ملت آن جامعه است. در اقتصاد مقاومتی تلاش می شود تا از نیست ها، هست ها ساخته شود و این همان ساخت دانش است. در خلق دانش، ما به دنبال خلق چیزی هستیم که از قبل وجود نداشته است. به همین دلیل کشورهای غیر نفتی دنیا، به پیشرفت های عظیمی دست یافته اند. به نظر می رسد که آنها، ایده ای شبیه اقتصاد مقاومتی را وجهه همت خود قرار داده اند و از هیچ، همه چیز ساخته‌اند (مانند کشور

ژاپن). بنابراین، اقتصاد مقاومتی نقطه عطفی برای باز اندیشی در حوزه اقتصاد کشور و ایجاد منظومه جدید در عرصه اقتصاد جهانی و نهایتاً خلق الگو برای ملت‌ها و یارگیری در این عرصه است (محمدی فاتح، ۱۳۹۳).

اقتصاد مقاومتی در معنای حکومتی یعنی تشخیص گلوگاه‌ها و کنترل آنها است. اقتصاد مقاومتی کاهش وابستگی‌ها و تاکید بر مزیت‌های تولید داخل و تلاش برای خوداتکایی است. مقاومت برای دفع موانع پیشرفت و کوشش در مسیر حرکت و پیشرفت، اساس اقتصاد مقاومتی تلقی می‌شود (نریمانی و همکاران، ۱۳۹۱).

بنا به تعریف برخی از اقتصاددانان از اقتصاد مقاومتی، این نوع اقتصاد معمولاً در رویارویی و تقابل با اقتصاد وابسته و مصرف‌کننده یک کشور قرار می‌گیرد که منفعل نیست و در مقابل اهداف اقتصادی سلطه، ایستادگی نموده و سعی در تغییر ساختارهای اقتصادی موجود و بومی‌سازی آن بر اساس جهان‌بینی و اهداف دارد. برای تداوم این نوع اقتصاد، باید هرچه بیشتر به سمت محدود کردن استفاده از منابع نفتی و رهایی از اتکای اقتصاد کشور به این منابع حرکت کرد و توجه داشت که اقتصاد مقاومتی در شرایطی معنا پیدا می‌کند که جنگی وجود داشته باشد و در برابر جنگ اقتصادی و همچنین جنگ نرم دشمن است که اقتصاد مقاومتی معنا پیدا می‌کند (غفارپور و حاتمی، ۱۳۹۲).

اقتصاد مقاومتی به مثابه «اقتصاد موازی» است؛ یعنی همان‌طور که انقلاب اسلامی با توجه به نیاز خود به نهادهایی با روحیه و عملکرد انقلابی، اقدام به تأسیس نهادهایی مانند کمیته امداد، جهاد سازندگی، سپاه پاسداران و بنیاد مسکن کرد، امروز هم باید برای تأمین اهداف انقلاب، این پروژه را ادامه داده و تکمیل کند؛ چرا که انقلاب اسلامی به اقتصاد مقاومتی و نهادهای مقاومتی در اقتصاد نیاز دارد. چه بسا ماهیتاً از عهده نهادهای رسمی اقتصادی بر نمی‌آید. پس باید نهادهای موازی و جدید برای این کار ویژه ایجاد کرد که در بخشی از مدل تحقیق، توضیح داده خواهد شد.

نقش نیروهای مسلح در تحقق اقتصادی مقاومتی

در چند سال گذشته که تحریم‌های اقتصادی که علیه کشور ما اعمال شده است، با تدبیر مقام معظم رهبری راهبرد "اقتصاد مقاومتی" سرلوحه فعالیت‌های کشور قرار گرفته، تا ضمن رهایی از اقتصاد مبتنی بر ذخایر طبیعی، پایه‌ریزی تولیدات و صنایع دانش‌بنیان و تولید ثروت بر مبنای فکر و اندیشه ایرانی صورت گیرد، که این موضوع از یک طرف در امنیت ملی تأثیرگذار است و از طرف دیگر، تسری مقوله دانش‌بنیان به موضوع دفاع و صنعت دفاعی، باعث تقویت بنیه دفاعی درونی و بازدارندگی حداکثری خواهد شد. بر طبق دیدگاه مقام معظم رهبری، "اقتصاد مقاومتی، اقتصاد دانش‌بنیان است؛ یعنی از

پیشرفتهای علمی استفاده می‌کند، به پیشرفتهای علمی تکیه می‌کند، اقتصاد را بر محور علم قرار می‌دهد؛ اما معنای آن این نیست که این اقتصاد منحصر به دانشمندان است و فقط دانشمندان می‌توانند نقش ایفا کنند در اقتصاد مقاومتی. نخیر، تجربه‌ها و مهارت‌ها (تجربه‌های صاحبان صنعت، تجربه‌ها و مهارت‌های کارگرانی که دارای تجربه و مهارت‌اند) می‌تواند اثر بگذارد و می‌تواند در این اقتصاد نقش ایفا کند". بنابراین نیروهای مسلح به دلیل اینکه در تولید تجهیزات در مرزهای دانش حرکت می‌کنند و این تجهیزات هم جنبه صنعتی دارند و هم نظامی، می‌توانند وارد حوزه‌های اقتصادی و با محوریت آبادانی شوند. به جرأت می‌توان گفت که بخش‌های عملیاتی و رده پایین نیروهای مسلح با اندیشه و عمل اقتصاد مقاومتی آشنایی ناچیزی دارند و این نشان می‌دهد که هنوز راهبرد اقتصاد مقاومتی در بخش‌های مختلف نیروهای مسلح جاری سازی نشده است و بایستی در خصوص شناسایی ظرفیت‌های نیروهای مسلح و به خصوص بازمهندسی وظایف نیروهای مسلح در زمان صلح، اقداماتی صورت گیرد. در گام دوم انقلاب اسلامی بایستی الگوی ایرانی-اسلامی پیشرفت به عینیت برسد و این عمل محقق نخواهد شد؛ مگر از تجارب مختلف گام اول و به خصوص دفاع مقدس استفاده کرد. در خشان (۱۳۹۸) معتقد است: "روح حاکم بر الگوی پیشرفت سپاه را باید پیدا کرد و آن را روح حاکم بر الگوی ایرانی اسلامی پیشرفت قرار داد. آن روح حاکم بر سپاه توانسته باعث افتخار شود والا آن چیزی که الان هستیم نبودیم و به همین دلیل باید این الگو را تسری داد". قبل از پرداختن به نتایج این تحقیق، در جدول شماره ۱ برخی اندیشه‌های متفکران لشگری و کشوری در خصوص نقش نیروهای مسلح در اقتصاد مقاومتی آورده شده است.

جدول ۱) اندیشه‌های نخبگان لشگری و کشوری در خصوص نقش نیروهای مسلح در اقتصاد مقاومتی

نام	سمت	اندیشه
سرلشگر سید حسن فیروزآبادی	رئیس سابق ستاد کل	نیروهای مسلح هم اقتصاد مقاومتی دارد. البته اقتصاد مقاومتی ما، اقتصاد مقاومتی کشور و نظام نیست؛ هم‌سو و هماهنگ با اقتصاد مقاومتی در نظام هست. دستورالعمل هم ابلاغ شده، انضباط‌ها و سیاست‌ها هم باید مد نظر قرار بگیرد
سردار نقدی	رئیس سابق سازمان بسیج	رئیس سازمان بسیج به تشریح اقدامات انجام شده در همکاری با وزارت جهاد کشاورزی پرداخت و گزارشی از آثار مثبت ورود این سازمان در افزایش تولید و بهره‌وری بیشتر در بخش کشاورزی و صنایع کوچک تبدیلی‌خانی ارائه کرد و گفت: سازمان بسیج آمادگی دارد در اجرای برنامه‌های مختلف در چارچوب سیاست‌های اقتصاد مقاومتی با دستگاه‌های اجرایی همکاری کند. ایشان به توانمندی‌ها و مشارکت سازمان بسیج در زمینه بیابان‌زدایی و مقابله با پدیده‌ریزگردها و همچنین در زمینه آموزش و ترویج کشاورزی اشاره کرد (www.fardanews.com/fa)

نام	سمت	اندیشه
احمد توکلی	نماینده سابق مجلس	نیروهای مسلح می‌توانند در سازندگی کشور، نقش آفرین باشند.
سردار جزایری	جانشین سابق ستاد کل	کلید حل مشکلات جاری عرصه اقتصادی در داخل کشور است و نباید به کلید زنگ زده و شکننده‌ای که خارجی‌ها به ما نشان می‌دهند امید بست. خوشبختانه تجربه موفق نیروهای مسلح در این زمینه پشتوانه بسیار مناسبی است که می‌توان با درس آموزی از آن از مشکلات پیش روی با سرعت عبور کرد. (http://basijnews.ir/fa/news/8)
اسحاق جهانگیری	معاون اول رئیس جمهور	با اشاره به توانمندی بالا و امکانات نیروهای مسلح در جهت تحقق اقتصاد مقاومتی اظهار داشت: ضرورت مشارکت نیروهای مسلح برای تحقق اقتصاد مقاومتی هم مورد تاکید رهبر معظم انقلاب است و هم تکلیفی است که در قانون اساسی برای استفاده از توانمندی نیروهای مسلح در زمان صلح در عمران و آبادانی کشور بر آن تاکید شده است (www.fardanews.com/fa)
سرتیپ رضا جهادی ارسی	ارشد نظامی آجا در استان‌های اصفهان، یزد و چهارمحال و بختیاری	مطمئن باشید همانگونه که در قدرت نظامی، کشور ما حرف اول را در منطقه می‌زند، در اقتصاد هم شاهد توفیقات بیشتری خواهیم بود. ملت ما، سیاست مدارها و همه اقشار جامعه ما می‌توانند نیروهای مسلح را الگوی خود در بحث اقتصاد مقاومتی قرار دهند و از این طریق است که می‌توانیم بر فشارهایی دشمن روی کشور غلبه کنیم و نظام جمهوری اسلامی را به جایی برسانیم که پرچم را به دستان مبارک امام زمان (عج) بدهیم. خبرگزاری شبستان-اصفهان: واکاوی نقش نیروهای مسلح در اقتصاد مقاومتی. (http://shabestan.ir)
حجت‌الاسلام محمد هادی بهشتی پور	قائم مقام سازمان عقیدتی سیاسی ناجا	علاوه بر استفاده مطلوب از زمان باید از نیروهای وظیفه‌ای اداری و پایور استفاده‌ی بهینه کرد همچنین می‌توان از نیروهای مردمی و انقلابی از قبیل پلیس افتخاری نیز برای تحقق این شعار در ناجا استفاده کرد. برای تحقق اقتصاد مقاومتی باید از تولید داخل حمایت کرد و در این راستا باید در خرید لوازم منزل و اداره به ایرانی بودن جنس توجه کرد. وی خاطرنشان کرد: نیروهای نظامی باید از تجملات پرهیز کنند زیرا از بیت‌المال استفاده می‌شود، همچنین باید برای اجرای بهتر برنامه‌ها تمام توان را به کار برد چون توان همه‌ی ما بیش از آن چیزی است که انجام می‌دهیم. (www.tabnakghazvin.ir)
علی آقامحمدی	مجمع تشخیص مصلحت نظام	نقش نیروهای مسلح در مشارکت مردمی سازی اقتصاد مقاومتی پررنگ است و یک نمونه بارز آن افراد تحصیلکرده‌ای است که به عنوان سرباز و سرمایه عظیم نیرو (http://planification.blogfa.com)

روش تحقیق

شیوه تجزیه تحلیل داده ها در این تحقیق، نظریه داده بنیاد است. در این نظریه، فرایند تجزیه و تحلیل با کدگذاری داده ها آغاز می شود. کدگذاری به مفهوم فرایند ایجاد کدها برای تشریح مفاهیم، ویژگی ها و پیام های موجود در بخش های معینی از داده ها می باشد. محقق برای کدگذاری باید متن داده ها را به دقت مطالعه و مفاهیم و عبارات مهم را از میان انبوهی از داده ها استخراج می کند و برای هر یک کدی تعیین می کند که به این فرایند، کدگذاری گفته می شود. این کدها در تئوری سازی نقش کلیدی ایفا نموده و همانند عناصر ساخت یک تئوری تلقی می شوند. داده های مورد نیاز از طریق تحلیل محتوای مقالات و سخنرانی های موجود در اینترنت گردآوری شد. اینکه قابلیت اعتماد به کدگذاری تاچه حد است باید گفت که روایی این تحقیق از طریق مراجعه به ۲ خبره صورت گرفت.

کدگذاری باز و محوری داده های تحقیق

کدگذاری باز اشاره به بخشی از تحلیل دارد که با عنوان گذاری و مقوله بندی پدیده آن طور که داده ها نشان داده اند سروکار دارد و نیازمند پرسیدن سوالات و انجام مقایسه ها است. محصول عنوان گذاری و مقوله بندی، "مفاهیم" یعنی ارکان اصلی در ساختن الگو هستند. کدگذاری باز شامل تحلیل و کدگذاری داده ها، مشخص نمودن طبقات و تفسیر آنها بر اساس ویژگی های هر طبقه است. در مرحله بعد خود مفهیم بر اساس شباهت هایشان مورد طبقه بندی قرار گیرند که به این کار مقوله پردازی گفته می شود. عنوانی که به مقوله ها (ابعاد) اختصاص داده می شود، انتزاعی تر از مفاهیمی (اجزایی) است که مجموعاً آن مقوله را تشکیل می دهند. مقولات دارای قدرت مفهومی بالایی هستند زیرا می توانند مفاهیم و خرده مقولات را بر محور خود جمع کنند. عنوان یا نامی که برای مقولات انتخاب می شود باید بیشترین ارتباط را با داده هایی که مقوله نمای گر آن است داشته و آنقدر با آن همخوان باشد که بتوان آنچه را که بیان می کند، به رعت به خاطر آورد و درباره اش فکر کرد (محمدی فاتح، ۱۳۹۷). تعداد مفاهیم حاصل از کدگذاری باز در این تحقیق به ۶۰ کد رسید که در چندین فرآیند رفت و برگشتی، ۴۴ مفهوم مجزا استخراج شد و در نهایت در کدگذاری سطح بالا، این تعداد مفهوم در ۵ مقوله اصلی طبقه بندی شد.

یافته‌های تحقیق

یافته‌های تحقیق در ۵ مقوله و ۴۴ زیر مقوله (جدول شماره ۲) دسته‌بندی شد که در ادامه به طور مختصر شرح داده می‌شود.

مقوله ۱: فعالیت‌های علمی-تکنولوژیکی نیروهای مسلح

یکی از مهمترین چالش‌ها در توسعه و تداوم اقتصاد مقاومتی، پیونددهی محققان و نخبگان نظامی به سیاستگذار دولتی (خط مشی‌گذار) است. گفته می‌شود که سیستم ارزشی محققان و سیاستگذاران متفاوت بوده و هر کدام با عینک متفاوتی، پدیده‌ها را تحلیل می‌کنند. محققان نظامی و سیاست‌گذاران دولتی به دنبال پاسخگویی به سوالات متفاوتی هستند. دانشمندان غالباً، علاقه‌ای به "تصویر بزرگ" یا جنبه‌های اجتماعی کار خود ندارند. تمرکز تحقیق علمی به دلیل اتکا به متد و نظریه، بسیار عمیق و دقیق است. از طرف دیگر، سیاستگذار هم دغدغه‌های دیگری دارد و فقط دنبال پاسخ‌های سریع هستند، افق زمانی سیاست‌گذار بسیار کوتاه‌تر است حال آنکه دانش پژوه و نخبه به دنبال تکمیل و عمق بخشی به تحقیقات خود است (محمدی فاتح، ۱۳۹۳).

بنابراین، گرد هم آوردن دوره‌ای دانش پژوهان نظامی و سیاستگذاران و "تشکیل اتاق‌های فکر" بین نخبگان لشگری و کشوری برای پیشبرد اقتصاد مقاومتی، بسیار مهم و تعیین کننده است.

از طرفی، وزن اساسی پژوهش ملی و توسعه زیرساختارها در کشورهای توسعه‌یافته نیز مانند کشورهای در حال توسعه بر دوش ارتش و نظامیان است زیرا بسیاری از شرکت‌های خصوصی و خرده‌پا اولاً انگیزه‌چندانی برای ورود به چنین طرح‌های کلان و دشوار ندارند و ثانیاً در صورت قبول چنین مسئولیت‌هایی، اساساً از توانایی و ظرفیت لازم جهت اجرا و اتمام پروژه‌های عمرانی و زیرساختی برخوردار نیستند.

بعد دیگر کمک نیروهای نظامی به توسعه کشورهای صنعتی (که در کشور ما کمرنگ است)، نقش قابل توجه "مجتمع‌های نظامی" در کشف و انتشار فناوری‌های پیشرفته است. با عنایت به حساسیت و اهمیت مقوله امنیت برای دولت ملت‌ها، رهبران نظامی و غیرنظامی، معمولاً برای پروژه‌های عظیم نظامی حاضر به تخصیص بودجه و هزینه‌های هنگفت می‌باشند.

نتیجه این هزینه‌های مالی در قالب تسلیحات پیشرفته نمود می‌یابد که نه تنها موجب افزایش ضریب امنیتی ملی می‌شود، بلکه با تسری به سایر عرصه‌های داخلی، رونق و شکوفایی خاصی به صنایع دیگر می‌بخشد. درواقع بخشی از هزینه‌ها و بودجه‌های نظامی، دوباره و در قالب فناوری‌های نوین به چرخه اقتصادی کشورهای صنعتی برگشته و به

توسعه متوازن ملی در این نوع از کشورها کمک می‌نماید. به عبارت دیگر بخش خصوصی توان "سرمایه‌گذاری در بسیاری از فناوری‌های جدید" را ندارد و به ناچار با واردات و استفاده از محصولات کشورهای دیگر، نیازهای خود را مرتفع می‌سازد، اما بخش‌های نظامی توان سرمایه‌گذاری در این گونه تحقیقات را دارند. این امر سبب می‌شود که نه تنها نیاز نظامی به فناوری‌های جدید پاسخ داده شود، بلکه سایر صنایع نیز بتوانند از این رشد استفاده کنند. ساز و کارها و فرآیندهای توسعه اقتصادی دستاوردهای تحقیقاتی در بازارهای داخلی و خارجی، دو منظوره‌سازی ظرفیتهای علمی و پژوهشی بخش دفاعی و نظامی و تجاری‌سازی آنها، ایجاد بازارهای مشترک با کشورهای همپیمان برای فروش دستاوردهای علمی و پژوهشی مجاز، حفظ حقوق مالکیت معنوی دستاوردهای تحقیقاتی در سطح ملی و بین‌المللی از جمله اقدامات استفاده از ظرفیت‌های نیروهای مسلح است.

مقوله ۲: فعالیت‌های مختص اقتصاد مقاوی نیروهای مسلح

این مقوله کلان شامل ۶ زیر مقوله است. در خصوص، قدرت سرمایه‌گذاری نیروهای مسلح باید گفت که بخش خصوصی توان سرمایه‌گذاری در بسیاری از فناوری‌های جدید را ندارد و به ناچار با واردات و استفاده از محصولات کشورهای دیگر، نیازهای خود را مرتفع می‌سازد، اما بخش‌های نظامی توان سرمایه‌گذاری در این گونه تحقیقات را دارند (غضنفرنژاد، ۱۳۹۴). با سرمایه‌گذاری در صنایع سنگین نظامی همانند صنعت کشتی‌سازی، امکان توسعه صنایع پشتیبان و در نتیجه ایجاد اشتغال فراهم خواهد شد. به عنوان مثال می‌توان از ناوگان نظامی نیروی دریایی برای جابجایی مسافران با هزینه ارزان استفاده کرد. همچنین در خصوص زیرمقوله "سازندگی نیروهای مسلح"، مقام معظم رهبری می‌فرمایند: "البته من اعتقادم این است که این سازندگی، در درجه اول در محدوده خود این سازمان [ارتش] باید انجام گیرد. هر کدام از سازمان‌های نظامی، سازندگی را باید از خودشان شروع کنند. البته، اگر توانستند در سازندگیهای عمومی کشور هم شرکت کنند، مانعی ندارد." همچنین معظم له در جای دیگر می‌فرمایند: "امروز، به فضل پروردگار، نیروی مسلح ما - چه ارتش و چه سپاه - در سرتاسر این کشور مشغول کارهای آبادانی‌اند: جاده می‌سازند، اتوبان می‌سازند، سد می‌سازند، کارهای عمرانی می‌کنند، مزرعه راه می‌اندازند و خیلی کارهای دیگر می‌کنند. یعنی جوانان این ملت، ولو در لباس نظامی، همیشه می‌خواهند و می‌توانند برای کشورشان مفید باشند." در خصوص "فعالیت‌های اقتصادی موازی و پشتیبان" باید گفت که امروزه صنایع نظامی، صرفاً فعالیت‌های نظامی انجام نمی‌دهند بلکه مجتمع‌های نظامی صنعتی می‌باشند. بسیاری از فناوری‌هایی که هم اکنون در صنایع نظامی ما استفاده می‌شوند، کاربرد صنعتی دارند که باید ضمن راه

اندازی مجتمع‌های نظامی صنعتی و رعایت ملاحظات حفاظتی جهت عدم درج اطلاعات نظامی کشور، از ظرفیت نظامی کشور برای توسعه سایر بخش‌های صنعتی نیز استفاده کرد. بنابر اعلام وزارت دفاع آمریکا، این وزارتخانه وظیفه راهبری دانش و فناوری را در بخش نظامی بر عهده دارد و آنها را به صورت آنلاین در اختیار سایر بخش‌ها قرار می‌دهد. به عبارت دیگر نیروهای دریایی، زمینی و... در کشورهای پیشرفته، آخرین محصولات خود را در زمینه تولید رادار، کشتی، ناو، تعمیرات کشتی و ناو، تولید ماشین‌ها و کشنده‌های مختلف، مواد اولیه‌ای که در تولید محصولات مختلف جنگی و صنعتی تاثیر دارد و... در قالب‌های مختلف همانند یک بنگاه اقتصادی عرضه می‌کنند و همانند یک بنگاه اقتصادی، محصولات و توانمندی‌های خود را که جنبه اقتصادی و تجاری دارند را عرضه می‌کنند و از این راه منابع بسیاری را کسب می‌کنند.

تبدیل فناوری یرنظامی به کاربردهای نظامی یا فناوری‌های دو منظوره راهبرد اصلی ایالات متحده در زمینه نظامی - صنعتی است. در واقع، فناوری غیرنظامی و نظامی می‌توانند تغییر کاربرد داده و قابلیت دیگری پیدا نمایند. همان‌طور که فناوری‌های غیرنظامی همچون صنعت الکترونیک در توسعه تسلیحاتی و میدان‌های نبرد کاربرد دارند، فناوری‌های نظامی نیز در مواردی همچون استحکام‌سازی ساختمان‌ها در برابر زلزله نیز به کار می‌روند. این دخالت تا حدی بوده است که آمریکا در طول جنگ عراق به بخش خصوصی خود اجازه شرکت داده است و جنگ برای بسیاری منافع شخصی را به دنبال خواهد داشت (بوتس، ۱۹۹۴).

به هر حال، امروزه بسیاری از فناوری‌های اصلی نظامی تنها در تسلیحات و ادوات جنگی کاربرد ندارد، بلکه از این فناوری‌ها در جمع‌آوری و گسترش اطلاعات و ارتباطات و نیز افزایش سرعت نقل و انتقال نیروها استفاده می‌شود. تسری فناوری نظامی نه تنها در گسترش توان نظامی مؤثر است بلکه به حیات روزمره مردم عادی تسهیل گردیده است (یزدان پناه، ۱۳۹۲).

همچنین در خصوص زیر مقوله "نقش اماکن نیروهای مسلح و فرهنگ وقف" با استناد به آیه ۶۰ سوره مبارکه انفال می‌توان در خصوص وقف اماکن نظامی در راستای اقتصاد مقاومتی بحث کرد

وَأَعِدُوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ وَ
الْآخِرِينَ مِنْ دُونِهِمْ لَا تَعْلَمُونَهُمُ اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ وَأَنْتُمْ لَا تَظْلَمُونَ (۶۰ الانفال)

می‌توان یکی از زمینه‌های وقف را تأمین قوای نظامی کشور تعریف کرد که متأسفانه مغفول واقع شده است. البته در این آیه شریفه، بعد از اینکه اشاره می‌کند که تمام قوه خود

را برای ترساندن دشمنان خود و خدا به کار بگیرید، به اتفاق در راه خدا نیز اشاره کرده است. این مسئله نشان می‌دهد که رابطه‌ای میان اتفاق در راه خدا و توان نظامی کشور وجود دارد. بر این اساس اگر به بنیه نظامی و اقتصادی نیروهای مسلح توجه نشود، قدرت نظامی کشور کاهش پیدا می‌کند و زمینه‌های اقتدار نظام اسلامی خدشه دار خواهد شد. متأسفانه بسیاری از پتانسیل‌های وقف در کشورمان مغفول مانده است و استفاده بهینه‌ای از آنها صورت نمی‌گیرد. به دلیل عدم فرهنگسازی صحیح برای مردم و نبود نگاه عام به مسئله وقف، این نهادی که سالیان طولانی در تمدن اسلامی نقش گسترده‌ای داشته است، هم اکنون جایگاه اصلی خود را ندارد. بر این اساس با اصلاح رویکرد مسئولان و مردم به مسئله وقف می‌توان از این پتانسیل جهت گسترش توان نظامی کشور و تأمین مالی پروژه‌های نظامی استفاده کرد.

نقطه شروع اقتصاد مقاومتی، سیاستگذاری برای اصلاح الگوی مصرف است. مصرف، تولید را جهت می‌دهد و این دو در کنار هم، جهت سرمایه‌گذاری را مشخص می‌کنند (غفار پور و پور حاتمی، ۱۳۹۲). اصلاح الگوی مصرف در نیروهای مسلح و تعمیر و نگهداری تجهیزات هم به عنوان یک زیر مقوله از مقوله کلان شماره ۲ شناسایی شد.

مقوله ۳: فعالیت‌های اداری - سازانی نیروهای مسلح

یکی از فعالیت‌های سازمانی نیروهای مسلح، کمک به مردمی‌سازی اقتصاد مقاومتی از راه‌های مختلف است. به عنوان مثال، نقش نهادهایی همانند قرارگاه خاتم صرفاً واسطه و ایجادکننده شرایط برای فعالیت سایر شرکت‌ها باشد. به عبارت دیگر بعد از اینکه یک پروژه راه‌سازی یا سدسازی در کشور تکمیل شد و به مرحله بهره‌برداری رسید، منافع این گونه پروژه‌ها باید در اختیار مردم قرار گیرد و راه گسترش اقتصاد مردمی و مشارکت مردم در اقتصاد گسترده شود.

زمانی که مردم برای تغییر اقتصادی بسیج می‌شوند این‌ها عامل هستند. این عامل باید یک رکن چهارمی در اقتصاد تلقی و به عنوان سطحی از اقتصاد تعریف شود. تا الان ما اکتفا کردیم به بنگاه و دولت. چرا؟ چون دنیای غرب این را به ما دیکته کرده است. به تجربه انقلاب که نگاه کنیم، اتفاقاً مردم در اقتصاد به طور اساسی کار کرده‌اند. مردمی کردن نه به عنوان یکی از اجزای ۴ سطح اقتصاد، که به عنوان یک پارادایم در اقتصاد و در پیشرفت و همین‌طور در اقتصاد دا - بنیان قابل طرح است.

سرلشگر فیروز آبادی (۱۳۹۴) در خصوص ظرفیت شناسی نیروهای مسلح، اظهار می‌دارد: "ولی امر مسلمین نهیب زدند به جامعه، به ملت انقلابی ایران که بلند بشوید، بچرخید. اقتصاد مقاومتی راه نجات ملت ایران است. اقتصاد مقاومتی است که انقلاب را

تحقق می‌دهد. پایه‌های انقلاب را محکم می‌کند. باید توا مندی‌هایمان را بشناسیم. این ظرفیت‌ها را زنده کنیم. هیچ چیز را نباید اینجا بلامصرف بگذاریم و هیچ فردی را نباید بیکار رها کنیم. منظور از اقتصاد مقاومتی کم مصرف کردن نیست؛ منظور این است که ظرفیت‌ها را بشناسیم، خوب تولید کنیم و خوب مصرف کنیم."

کشورهایی که خود داعیه‌دار اقتصاد رقابتی و مخالف دخالت دولت در اقتصاد هستند به شدت وابسته به صنایع نظامی هستند و این صنایع نقش مهمی در پیشرفت اقتصادی آنها دارد. به عبارت دیگر عدم استفاده صحیح از ظرفیت نیروهای مسلح تنها شبهه‌ای است که از سوی کشورهای غربی به کشورمان تحمیل می‌شود تا قدرت صنعت نظامی کشور کاهش پیدا کند. این مهم نه تنها درخصوص صنایع نظامی صادق است بلکه در خصوص انرژی هسته‌ای نیز صادق است. امروزه انرژی هسته‌ای در بسیاری از کشورها در عرصه‌های مختلفی چون پزشکی، کشاورزی، صنعتی استفاده می‌شود و آمریکا و متحدانش با به حاشیه کشاندن این مسایل سعی دارند که کشور را از ثمرات بزرگ چنین صنایعی محروم کنند.

اساساً بعد اقتصادی فعالیت‌های نظامیان در زمان صلح در بسیاری از کشورها برجسته تر می‌گردد. از جمله دلایل اقتصادی استفاده از نیروی‌های نظامی، انسجام سازمانی و قدرت مالی نهادهایی نظیر ارتش برای اجرای پروژه‌های سنگین و پرهزینه می‌باشد (غضنفر نژاد، ۱۳۹۲).

همچنین، الگوی جهادی به عنوان یکی از مهمترین فعالیت های سازمانی نیروهای مسلح است. سرلشگر فیروز آبادی با استناد به آیه قرآن که می‌فرماید "و لیس للانسان الا ما سعی"، معتقد است: "آنی که سعی کرد، محصول در مشتش است. آن کسی که مجاهدت کرد، به نتیجه می‌رسد. این را خدا به دوست و دشمن خودش، به مؤمن و کافر وعده داده. نگفته مؤمن تلاش کند نتیجه سعیش به او می‌رسد؛ فرموده که هر کس تلاش کند. همه باید تلاش کنند. بنابراین نیروهای مسلح باید پیش قراول و کانون الگوی جهادی باشند و آن را به لایه های مختلف کشور بدمند."

از طرفی آموزش و ترویج اقتصاد مقاومتی و الگوی صحیح مصرف برای جوانان این کشور در دوران خدمت، سرمایه عظیمی است که ریشه های درخت اقتصاد مقاومتی را تقویت خواهد کرد.

مقوله ۴: فعالیت های اجتماعی - فرهنگی نیروهای مسلح

بر همگان مشهود است که اجرای اقتصاد مقاومتی، نیازمند فرهنگ سازی در اجتماع است. مقام معظم رهبری بحث فرهنگ و مهندسی فرهنگی را سالها قبل مطرح و تئوریزه

کرده اند. فرهنگ به مثابه شخصیت جامعه است. مهندسی فرهنگ اقتصاد مقاومتی به معنای مدیریت افکارسازی جامعه به گونه ای است که بتواند نسبت تعادلی و تکاملی را میان عوامل و متغیرهای تشکیل دهنده اقتصاد مقاومتی شکل دهد. در این جا برخلاف مهندسی فرهنگی، خود فرهنگ به عنوان یک موضوع قابل مدیریت در دستور کار قرار می گیرد تا چنین رویکرد فرهنگی در جامعه برای رسیدن به هدفی چون اقتصاد مقاومتی پدید آید (جهانیان، ۱۳۹۳).

از مهم ترین عواملی که اقتصاد مقاومتی بر بنیاد آن شکل می گیرد، بینش و نگرشی است که به عنوان موتور محرکه فعالیت های انسانی مطرح است. نیروهای مسلح در هدایت بینش ها، نگرش ها و باورهای انسانی کشور، رسالت سنگینی بر دوش دارند. جامعه ای که چنین باوری را ندارد نمی تواند تحرکاتی برای خودکفایی و استقلال اقتصادی داشته باشد. هم چنین اگر جامعه ای باور نداشته باشد که دشمنانی سلطه گر بر آن هستند تا جامعه را نابود سازند و بر آن سلطه یابند، هرگز اقتصاد مقاومتی برای رهایی از فشارهای دشمنان شکل نخواهد گرفت. بنابراین، می بایست جامعه را به این باور رساند که می تواند و دشمنی دارد که می کوشد تا این توان را از وی سلب کند و او را وابسته به خود سازد و استقلال او را مخدوش سازد. در این صورت است که اقتصاد مقاومتی شکل می گیرد. به سخن دیگر، دست کم دو عنصر فکری و معرفتی در تحقق اقتصاد مقاومتی نقش اساسی را دارند (پوریا، ۱۳۹۱).

یکی از خطیرترین نقش های نیروهای مسلح ایجاد انسجام اجتماعی است. در کنار تمام مولفه ها و سرفصل های اقتصاد مقاومتی، آنچه بیشتر اهمیت می یابد، مسئله وحدت و انسجام ملی و اتحاد تمامی عرصه های دولتی، خصوصی و مردمی جامعه است. با اتحاد و ارتباط متقابل و همبستگی، کارایی و کارکرد اقتصاد جامعه افزایش می یابد. تعاون و همکاری مردم از یک سوارتباط متقابل نهادها و سازمان های جامعه، موجب رفع مشکلات و نیل به اهداف می گردد. اتحاد و ارتباط در هم تنیده ارگان ها و سازمان ها با یکدیگر و با مردم می تواند اقتصاد مقاومتی را تحقق بخشد و این چیزی جز فرهنگ سازی نیست.

مقوله ۵: فعالیت های امنیت ساز تحقق اقتصاد مقاومتی

مقام معظم ربری می فرماید: "در مقوله ی علم، در مقوله پیشرفت های اقتصادی، در مقوله ی مسائل معیشتی و شهروندی، در مقوله ی سازندگی کشور، در همه ی مقولاتی که می تواند افتخارات بزرگ ملی را برای یک کشور به ارمغان بیاورد، پیش نیاز اصلی و اساسی عبارت است از امنیت. این امنیت را نیروهای مسلح تأمین می کنند. بخشی از این امنیت، مربوط به امنیت مرزهاست. مرزهای هر کشوری در معرض تهدید و شکسته

شدن به‌وسیله نیروهای متجاوز و متعرض و زیاده‌خواه و قدرتهای جهان شاکر دارد". در حقیقت بدون امنیت، بنیان اقتصاد متزلزل و لرزان است. اقتدار نیروهای مسلح در چشم دشمنان باعث تولید امنیت شده و در این مسیر فعالیت‌های سرمایه‌گذاری هم زیاد می‌شود. اقتدار ملی تابعی از اقتدار نظامی، علمی، ورزشی، سیاسی، فرهنگی و... است. یکی از منابع تولید قدرت در دیپلماسی، اقتدار نظامی و امنیتی و دارا بودن استحکام ساخت داخلی قدرت در عرصه نظامی است (قاضی میر سعید و همکاران، ۱۳۹۶). بر اساس دیدگاه مقام معظم رهبری مردمی کردن امنیت و اتحاد و یکپارچگی در دفاع در مقابل مهاجم، خدمت به جامعه و مردم بانی الهی و قصد قربت، برخورد با تخلفات و رفتارهای غیرقانونی مأمورین در جامعه، اتکای به خدا، همراهی مردم و خدمت به مردم و الهام از ایمان عمیق اسلامی، توجه ویژه به حضور و سهم نیروهای مردمی در استقرار امنیت و دفاع از کشور و انقلاب از طریق توسعه و تقویت کمی و کیفی بسیج مستضعفین و از بین بردن هرگونه عوامل جدایی نیروهای مسلح از مردم، از جمله عوامل اصلی تأثیرگذار در رابطه جامعه و نیروهای مسلح است که زمینه‌های اعتماد مردم به نیروهای نظامی و انتظامی را فراهم و باعث افزایش محبوبیت نیروهای مسلح در بین مردم شد.

جدول شماره ۲) نتایج و یافته‌های تحقیق

منبع	مفاهیم	مقوله‌ها	
مصاحبه‌ها، مقالات و اسناد نیروهای مسلح	۱. مردمی سازی اقتصاد مقاومتی از طریق آموزش سربازان ۲. ظرفیت شناسی جدید و بازمهندسی وظایف نیروهای مسلح ۳. انسجام‌گرایی سازمانی ۴. انضباط سازمانی در مقابله با تهدیدات ۵. ترویج فرهنگ صرفه جویی برای کارکنان ۶. تولید دانش جهادی ۷. عملیاتی کردن دانش جهادی در نیروهای مسلح ۸. جاری سازی دانش جهادی در کشور ۹. چابک سازی و کوچک سازی ۱۰. توانمندی بالا و امکانات نیروهای مسلح	فعالیت‌های اداری-سازمانی ن.م.	نقش نیروهای مسلح در تحقق اندیشه و عمل اقتصاد مقاومتی
	۱۱. سخنرانی‌های فرماندهان ارشد در رسانه‌ها و فرهنگ سازی ۱۲. سازماندهی اتاق‌های فکر برای خواص ۱۳. همکاری در مبارزه با قاچاق کالا ۱۴. ساماندهی و بسیج عامه در برابر تهدیدات نرم ۱۵. ایجاد و تقویت فرهنگ راهبردی در کشور ۱۶. الهام بخشی راهبردی در کشور ۱۷. مساعدت به انسجام اجتماعی ۱۸. مهار جنگ رسانه‌ای با بازتولید ادبیات مقاومت در رسانه‌ها	فعالیت‌های اجتماعی-فرهنگی ن.م.	

منبع	مقوله ها	مفاهیم
مصاحبه ها، مقالات و اسناد نیروهای مسلح	فعالیت های اجتماعی- فرهنگی ن.م	۱۹. مساعدت به نظام سلامت جامعه (بیمارستان و...) ۲۰. مساله شناسی و کمک مشاوره ای به دولت ۲۱. بیابان زدایی و مقابله با پدیده ریزگردها ۲۲. آموزش و ترویج کشاورزی
	امنیت ساز ن.م	۲۳. تقویت صنایع تکنولوژی بالا همانند صنعت موشکی و پهباد ۲۴. تربیت نیروی انسانی جهادی و ولایت مدار ۲۵. حضور مقامات در رسانه ملی و هشدار به دشمنان ۲۶. تنوع سازمان های نظامی و ایجاد رعب در دشمن ۲۷. ارتقای انگیزه های آرمانگرایانه در جامعه ۲۸. تامین نیازهای امنیتی کشور ۲۹. هوشیاری در برابر نهادهای بین المللی ۳۰. بازتولید اقتدار ملی
	فعالیت های مختص اقتصاد مقاومتی	۳۱. اصلاح الگوی مصرف داخلی ۳۲. سازندگی های عمرانی ۳۳. نقش اماکن نظامی و وقف جهت فعالیت اقتصاد مقاومتی ۳۴. فعالیت های اقتصادی در صنایع پشتیبان و دو منظوره
	فعالیت های علمی-تکنولوژیکی ن.م	۳۷. احداث مجتمع های صنعتی نظامی ۳۸. احداث مراکز تحقیقاتی ملی ۳۹. انتقال تجارب دفاع مقدس به دولت ۴۰. انتقال تجارب سازندگی ۴۱. مطالعات تحقیقاتی داخلی ۴۲. واسطه گری دانش و اتاق مشترک ۴۳. الگودهی فناوریانه ۴۴. الگودهی مدیریت جهادی

نقش نیروهای مسلح در تحقق اندیشه و عمل اقتصاد مقاومتی

نتیجه گیری

استفاده از تجربه نیروهای مسلح در اقتصاد مقاومتی و اتکا به نیروهای مؤمن به انقلاب که طبعاً ایثار، از خودگذشتگی و عشق آنها به کشور می تواند بسیاری از سدهای عظیم را از پیش پای دولت در تحقق شعارهای اقتصادی دهه گذشته، بردارد، تنها به یک تغییر نگاه نیازمند است و آن این است که به توانمندی نیروهای درونی نیز اعتماد کنیم. اطاعت از ولایت فقیه و فصل الخطاب قرار دادن رهنمودهای ایشان، مردم داری و حفظ رابطه با مردم، ارتقاء توان رزمی، روحیه، وضعیت اقتصادی کارکنان (خانواده ها)، تلاش در جهت خودکفایی تجهیزات نظامی، نگاه و عمل نمودن به برنامه های چشم انداز بیست ساله،

ارائه طرح‌های ساده و واضح و قابل درک یکسان و مشابه به همه آحاد نیروهای مسلح، حفاظت از طرح‌های سری و پنهان نمودن یک سری از توانایی‌های نظامی (نمایش آن در مواقع نیاز)، رصد عملکرد دشمن در منطقه، فضای حقیقی و مجازی، رفع نقاط ضعف در همه زمینه‌ها می‌تواند اقتصاد مقاومتی مورد انتظار مقام معظم رهبری را تأمین نمود. مقام معظم رهبری می‌فرمایند: "بعد از رحلت امام در حوادث سیاسی، اجتماعی، تحریکات گوناگون، هر جایی که هر حادثه‌ای بوده، سپاه نشان داده که آماده‌به‌کار است. نمی‌خواهم بگویم همه جا عالی عمل شده، اما همه جا حضور، عالی بوده. این آماده‌به‌کاری باید حفظ بشود؛ فقط مسائل امنیتی و نظامی و مانند اینها مورد نظر نیست؛ نه، در همه‌ی بخشها. حالا دوستان اشاره کردند، فرض بفرمایید در زمینه‌ی اقتصاد مقاومتی، در زمینه‌ی رونق تولید، کمک به محرومین، کمک به مستضعفین - اینها مسائل مهم - کشور است دیگر، مسائل روزبه‌روز کشور است - سپاه آماده‌به‌کاری خودش را بایستی حفظ کند. هم در زمینه‌ی خدمت‌رسانی و محرومیت‌زدایی، هم در زمینه‌ی مقابله‌ی با دشمنی‌ها، هم در زمینه‌ی استحکام سازمانی و آمادگی‌های علمی و عملی و آگاهی‌های سیاسی، در همه‌ی این زمینه‌ها باید بتوانید این آمادگی و آماده‌به‌کاری خودتان را حفظ کنید".

به هر حال، حضور بخش‌های نظامی در اقتصاد و صنعت نه تنها بسیاری از مشکلات موجود در اقتصاد را از بین می‌برد، بلکه با گسترش صنایع نظامی - صنعتی، این صنایع می‌توانند نقش راهبری مناسبی در اقتصاد داشته باشند و به توسعه توان اقتصادی نیز کمک کنند. البته نظارت و تعیین فرآیندی که حضور شرکت‌های نظامی به معنی رقابت با مردم باشد نیازمند طراحی مدلی جامع است تا هم از توان بخش‌های نظامی استفاده کند و در کنار آن زمینه مشارکت بیشتر مردم را مهیا کند. تبیین نقش بخش دفاع و نیروهای مسلح در بسترسازی مولفه‌های دانش بنیانی اقتصاد مقاومتی، موضوعی است که قبلاً مطرح شده و در مورد پیشسازی بخش دفاع و نیروهای مسلح در توان افزایی اقتصاد ملی و نقش توان خلق قدرت دفاعی و بازدارندگی نیروهای مسلح در تحقق اقتصاد مقاومتی، بحث‌هایی مطرح شده است. همچنین نقش قابلیت‌های بومی، منعطف و پایدار نیروهای مسلح در تحقق اقتصاد مقاومتی دانش بنیان، ارتقاء زمینه‌های توان افزایی در بخش دفاع و نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران از منظر اقتصاد مقاومتی و تجربیات موفق مقاوم سازی در بخش دفاع و نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران در دوران جنگ و تحریم‌ها، موضوعات دیگری هستند که تا حدودی مورد کنکاش قرار گرفته است (میرمعزی، ۱۳۹۱).

پیشنهادهای پژوهش

همافزایی دستگاه‌های اجرایی کشور: در گام دوم انقلاب اسلامی، شناسایی راه‌های تقویت همافزایی، وحدت، تعامل و ارتباط نظام مند نیروهای مسلح و مردم باعث کاهش هزینه‌ها و مدیریت زمان می‌گردد.

استفاده از ظرفیت‌های موجود در نیروهای مسلح از جمله نیروی انسانی و امکانات و تجهیزات: با پتانسیل‌های که در نیروهای مسلح وجود دارد میتوان وضعیت پادگان‌ها را تقویت و حتی در اختیار اقتصاد مقاومتی کشور قرار داد.

استفاده از ابتکارات و خلاقیت‌ها: در بین آحاد کارکنان نیروهای مبتکر، خلاق و خوشفکر وجود داشته لذا ابتدا این افراد را شناسایی و سپس با بها دادن و امکاناتی در اختیار آنها قرار داده تا ابتکارات آنها اقدام و عملی شده و ناامید و سرخورده نشوند.

پیشنهاد می‌شود موضوع ایده پردازی در نیروهای مسلح که به ابتکار نزاجا حاصل شده است به صورت جدی توسط بالاترین مقام سازمانهای نیروهای مسلح پیگیری شود تا ایده‌ها با سرعت بیشتری تبدیل به نوآوری دفاعی شود.

پیشنهاد می‌شود نهضت قطعه سازی در صنایع تکنولوژی بالا در سطح نیروهای مسلح صورت بگیرد.

منابع فارسی

۱. **بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با جمعی از فرماندهان و پرسنل ارتش، در آئانه روز ارتش جمهوری اسلامی ایران** (۱۳۷۶/۱/۲۷) <http://www.khamenei.ir>
۲. **بیانات مقام معظم رهبری در مراسم صبحگاه نظامی پایگاه منطقه‌ی دوم دریایی نیروی دریایی ارتش جمهوری اسلامی ایران در بوشهر** (۱۳۷۰/۱۰/۱۲) <http://www.khamenei.ir>
۳. **بیانات مقام معظم رهبری در حرم مطهر رضوی**، (۱۳۹۳/۱/۱) <http://www.khamenei.ir>
۴. **بیانات مقام معظم رهبری در دیدار جمعی از فرماندهان و کارکنان نیروی زمینی ارتش**، (۱۳۷۲/۷/۲۸) <http://www.khamenei.ir>
۵. **بیانات مقام معظم رهبری در دیدار اعضای ارتش جمهوری اسلامی ایران** (۱۳۷۴/۱/۳۰) <http://www.khamenei.ir>
۶. **بیانات مقام معظم رهبری در صبحگاه مشترک نیروهای نظامی و انتظامی استان کرمان** (۱۳۸۴/۰۲/۱۵) <http://www.khamenei.ir>

۷. **بیانات مقام معظم رهبری در دیدار مجمع عالی فرماندهان سپاه** (۱۳۹۸/۷/۱۰) <http://www.khamenei.ir>
۸. پاکزاد، علی، **اقتصاد نظامی در ایران**، سایت خبرآنلاین، ۸۸/۹/۱۸
۹. پوریا، علی (۱۳۹۱) "فرهنگ سازی در اقتصاد مقاومتی" روزنامه کیهان، شماره ۲۰۲۷۷
۱۰. **پیام مقام معظم رهبری در خصوص نامگذاری سال ۱۳۹۶**. موجود در <http://www.khamenei.ir>
۱۱. **پیام مقام معظم رهبری به مناسبت نهمین سالگرد جنگ تحمیلی** (۱۳۶۸/۰۶/۳۰) <http://www.khamenei.ir>
۱۲. پیغامی، عادل. (۱۳۹۱). **ده نکته درباره تحقق اقتصاد مقاومتی**. پایگاه حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله خامنه‌ای.
۱۳. جهانیان، ناصر، ۱۳۹۲، **شرایط فرهنگی و اجتماعی اقتصاد مقاومتی**، پایگاه خبری-تحلیلی اقتصاد مقاومتی، هیجدهم اسفندماه
۱۴. حاجی زاده، امیر علی. **ر.ز پیشرفت صنعت موشکی ایران چه ست؟** موجود در www.farsi.khamenei.ir تاریخ بارگزاری ۹۶/۴/۱، دیده شده در تاریخ ۹۸/۷/۹
۱۵. درخشان، مسعود (۱۳۹۸). **نمی‌توانیم با نهادهای لیبرالیستی به الگوی عدالت و پیشرفت رسیدیم/ لیبرالیسم اسلام را تحمل نمی‌کند**. دیده شده در تاریخ ۹۸/۷/۹ در سایت www.farsnews.com
۱۶. دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای <http://www.khamenei.ir>
۱۷. غضنفر نژاد، مرتضی. (۱۳۹۴). **نقش نیروهای مسلح در توسعه اقتصاد ملی**. موجود در em.qasd.ir/articles
۱۸. غفارپور، داوود؛ و پورحاتمی، زهره. (۱۳۹۲). **اقتصاد مقاومتی، ضرورت مقاومت اقتصادی**. موجود در rasekhoon.net
۱۹. **فرهنگ سازی در اقتصاد مقاومتی** موجود در www.samamos.com
۲۰. فیروز آبادی، سید حسین. (۱۳۹۴). **همایش ملی اقتصاد مقاومتی**.
۲۱. فیروز آبادی، سید حسین. (۱۳۹۴). **"اقتصاد مقاومتی در نیروهای مسلح هماهنگ با نظام دنبال می‌شود"** خبرگزاری مهر به نقل از دفتر ویژه رئیس ستاد کل نیروهای مسلح، سردار سرلشگر سیدحسن فیروزآبادی در جمع فرماندهان و مسئولان ستاد کل نیروهای مسلح، ارتش، سپاه، ناجا و وزارت دفاع <http://www.mehrnews.com/news>
۲۲. قاضی میرسعید، سید علیرضا؛ فرتوک زاده، حمید رضا؛ ولیوند زمانی، حسین؛ جعفری، سید اصغر؛ و باقری، ابوالفضل. (۱۳۹۶). **تحلیل مضمون ساخت درونی قدرت نیروهای مسلح برای جنگ های آینده از منظر فرماندهی معظم کل قوا**. فصلنامه مدیریت نظامی، سال هفدهم، شماره ۴ ص ۷۷-۱۰۰

۲۳. کنگره ملی اقتصاد مقاومتی - دانشگاه عالی دفاع ملی - ۲۸ و ۲۹ بهمن ۱۳۹۴ - مرکز

همایش‌های بین‌المللی صدا و سیما . www.irna.ir

۲۴. محمدی فاتح، اصغر. (۱۳۹۲). تبیین زیرساخت‌های اصلی اقتصاد مقاومتی با تکیه بر

توسعه دانش بنیان. مقالات ششمین فراخوان مقالات علمی-پژوهشی اقتصاد پنهان با رویکرد اقتصاد مقاومتی. مرکز پژوهش‌های آمار و اطلاعات ستاد مرکزی مبارزه با قاچاق کالا و ارز.

۲۵. محمدی فاتح، اصغر (۱۳۹۷). تدوین الگوی اندیشه مقام معظم رهبری با محوریت نیروهای

مسلح. پروژه تحقیقاتی. دانشگاه افسری امام علی (ع).

۲۶. متن سخنرانی نوروزی مقام معظم رهبری در خصوص نامگذاری سال ۱۳۹۶. موجود در

www.icana.ir

۲۷. میرمعزی، سید حسن (۱۳۹۱). اقتصاد مقاومتی، و ملزومات آن (تأکید بر دیدگاه مقام

مقام رهبری). فصلنامه اقتصاد اسلامی، شماره ۴۷، صص ۴۹-۷۶

۲۸. نریمانی، میثم. عسگری، حسین. (۱۳۹۱). چارچوب مفهومی اقتصاد مقاومتی، اولین

همایش ملی اقتصاد مقاومتی.

۲۹. یزدان پناه، محمد، نقش صنعت نظامی در اقتصاد مدرن، ۹۲/۹/۲۰ خبرگزاری فارس

خبرگزاری خانه ملت <http://icana.ir/Fa/News/268478>

منابع ا لیسی:

1. Butts, Kent (ed) (1994) **Environmental Security: DOD Partnership for Peace**, Carlisle ,Pa: Strategic Studies Institute, U.S Army War College. <http://www.naval-technology>.